

વંદેમાતરમ્
પરાક્રમી પૌરવ.

ધાન
ભારતનું ગૌરવ.

ગાયનો.

રચનાર:

પ્રોફેસર જહાલાલ ચીમનલાલ રવિભીમરાયભા.

પ્રસીદ્ધ કરનાર.

અભિનય કલાતોજક સમાજ.

અમદાવાદ.

મુલ્ય ૦-૪-૦

‘ वसंत ’ मुद्रणालयभां श्रीमन्नाल ईश्वरनाले मुद्राकृत कथुं
रायपुर-अमहाबाह.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાશિદ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૦૦૧૪ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ ૫૨૧૩૫૫ ૫૦૧૨૫

વિષય ૬- : ૨૦૬

પરાક્રમી પૌરવ યાને ભારતનું ગૌરવ.

ત્રિઅંકી નાટક.

ગાંધીયોગી વિદ્યાપાઠશાલો
સાંપીરાઈ ૨, ૪૬

પુરુષ પાત્રો.

પૌરવ—પળખમાં લવકોટ (આધુનિક લાહોર) નો રાજા.

અન્નિ—તક્ષશિલાનો રાજા.

અશ્વકેશ—મથકવતીનો રાજા.

સિકંદર—ગ્રીસનો રાજા.

હીપેસ્ટીઅન—સિકંદરનો સલાહકાર.

અક્ષયરથી—સિકંદરનાં સસરા.

સુન્દરદાસ—મથકવતીનો નગરશેઠ.

શશિગુપ્ત—સુન્દરદાસનો જમાઈ પણ સિકંદરના પક્ષમાં લળી
ગયેલો મથકવતીનો નગરવાસી.

શૂરસિંહ—અશ્વકેશના સેનાપતિના વેષમાં મહારાજા પૌરવ.

અંદ્રશેખર—અશ્વકેશનો પુત્ર.

ચોગી—અલેક્ઝાંડર (સિકંદર) ને હેરાત પમાડનાર દેવી સંપ-
તિવાળો ભારતીય મહર્ષિ.

સ્રી પાત્રા.

હસાકુમારી—આનંતની બહેન અને પૌરવની ભાવિપૂત્ની.

રશના—અક્ષયરથોની દીકરી અને સિકંદરની પત્ની.

સરલા—શેઠ સુંદરદાસની તનયા અને શશિગુપ્તની પરિણીત વધૂ.

નિશા—શશિગુપ્તને ફસાવનાર સ્રીસ દેશની સ્ત્રી.

હસાવતી—અશ્વકેશની પત્ની.

(દરબારીઓ, ગાનારીઓ, સૈનિકો, વગેરે વગેરે.)

પરાક્રમી પૌરવ યાને ભારતનું ગૌરવ.

કુંક સાર.

અંક પહેલો.

મંગલાચરણ.

કંથરસ્તુતિ

સુત્રચાર અને નડીનો મેજાદ અને મશકવત્તાના સેનાપતિ
શરસિંહના આગમનનું સૂચન.

પ્રવેશ ૧ લો—સિકંદર ને નમી સલાહ કરવી ક્ષત્રિયો માટે
અશક્ય છે એવા શરસિંહના ઉદ્ગારો. મશકવત્તાના રાજા અશ્વકેશ
કરેલી સૈનીકાની કસોટી. સિકંદર તરફથી દૂત તરીકે શશિયુતમે
આગમન. સિકંદરના પગે પડી સન્નામતી સાધવાની શશિયુતમે
આપેલી સલાહ. અશ્વકેશ અને શરસિંહે તે સલાહનો કરેલો નિરાદર
યુદ્ધમાં ભાગ લેવા માટે અશ્વકેશનાં ધર્મપત્ની કલાવતીની ઉત્કટ
અભિલાષા. અશ્વકેશે કલાવતીને યુદ્ધમાં સામેલ થવા આપેલી અનુગ્રા

સિકન્દરના કપાલને કલાવતી આણુ વડે ભેદી નાંખે છે. કાષાનુર મિકન્દરનો ધસારો લખંકર રણસંગ્રામ. અશ્વકેશનું પતન અને કલાવતીનો યરસિંહે કરેલો બચાવ (તાબલો).

પ્રવેશ ૨ જો—હિપેસ્ટ્રીઅન શશિગુપ્તની મશકવતીના ક્ષત્રપ તર્ગક સિકન્દરે કરેલી નીમણૂકનો હુકમ આપે છે. શશિગુપ્ત રાજી થાય છે. સિકન્દરની પત્ની રશનાની દાસી નિશાનં આગમન શશિગુપ્ત નિશાને પોતાની સાથે લઈ કગ્વા લલચાવે છે. શશિગુપ્તના સસરા શેક સુન્દરદાસનું આગમન. નિશાને પડેલો બહેમ શશિગુપ્ત સુન્દરદાસની પુત્રી સરલા સાથે થયેલુ લગ્ન ધંકાર કરે છે અને નિશાનો બહેમ દૂર કગ્વા સુન્દરદાસને મશકવતીની લલ બહાર કાઢી મુકે છે. થોડા વખત માટે શશિગુપ્ત ઉપર નિશા વિશ્રામ મુકે છે અને તેના ઉપર પ્યાર બતાવે છે.

પ્રવેશ ૩ જો—સિકન્દર રાસાએલી રશનાને મનાવે છે તે પછી જીતેલા મુલકના ક્ષત્રપ તર્ગક રશનાના પિતા અક્ષય રયીને નીમવાનું વચન આપી રશનાના મનનું સમાધાન કરે છે. અક્ષયગૃથી લક્ષ્મિલાના રાજ્ય આન્તિને તેડી લાવે છે. આન્તિ મિકન્દરનું સ્વામિત્વ સ્વીકારે છે અને તેને લાથે પોતાનો રાજ્યાભિષેક કરવા સિન્ધુ નદી ઓળંગાવી પોતાની રાજધાનીમાં તેને તેડી જવાની વ્યવસ્થા કરે છે. બગીચામાં આપ ઘાત કરતી સરલાને પકડી નિશા પ્રવેશ કરે છે. સરલાને રશના સાન્ત્વન આપે છે. સરલા પોતાની દુઃખમય કલાણીનું નિવેદન કરે છે. શશિગુપ્ત ગભરાય છે. સિકન્દર સરલાનો સ્વીકાર કરવાની શશિગુપ્ત ને દ્રવજ પાડે છે.

પ્રવેશ ૪ થો—જંગલમાં શરસિંહ, કલાવતી અને ચંદ્રશેખર કલાવતીનો પોતાના પતિ પાછળ સતી થવાનો નિશ્ચય. ચંદ્રશેખરનો કશું વિલાપ. શરસિંહે આપેલું આશ્વાસન. સતી થવાને બદલે પોતાના પતિના દુશ્મનનો પરાજય કરવાનો અડગ નિશ્ચય કલાવતી જાહેર કરે છે. મશકવતીની હદ બહાર કાઢી મુકેલા નગરશેઠ સુન્દરદાસનો પ્રવેશ. સુન્દરદાસને આશ્વાસન. બધાલવકોટાધીશ પૌરવની સહાય માગવા નિશ્ચય કરે છે. શરસિંહ, ચંદ્રશેખર અને સુન્દરદાસ પૌરવની રાજધાની લવકોટ તરફ જાય છે અને કલાવતી તક્ષશિલામાં તેની ભાણી ધલાડા મારીની મુલાકાત કરવામાં તક્ષશિલાને રસ્તે થઈ લવકોટ તરફ પ્રયાણ કરે છે.

પ્રવેશ ૫ મો—સાહેલીઆ સાથે ધલાડુમાર્ગે પ્રવેશ. પોતાનો ભાઈ આનંત સિકન્દરના પક્ષમાં ભળી ગયો તેને લીધે ધલાડુમાર્ગીના ઉદ્દેગ. કલાવતી ધલાડુમાર્ગને મળવા આવે છે તક્ષશિલામાં જોયેલી નિરાશામય પરિસ્થિતિથી કલાવતીને ખેદ કલાવતી પૌરવ પામે જનાર છે એવું જાણી ધલાડુમાર્ગ પૌરવને ઉત્સાહજનક પત્ર લખે છે. કલાવતીની વિદાયગીરી પછી આનંતનો રાજ્યાભિષેક કરવા સિકન્દરનો પ્રવેશ. આનંતનો રાજ્યાભિષેક. આનંતને તિલક કરવા ધલાડુમાર્ગને આજ્ઞા. દેશદ્રોહી ભાઈને તિલક કરવાનો ધલાડુમાર્ગએ ભાઈ કરેલો ઇન્કાર. સિકન્દરનો ક્રોધ, ધલાડુમાર્ગને કેદ. (તાજ્જો)

અંક બીજો.

પ્રવેશ ૧ લો—સુન્દરદાસ અને અંકેશ્વર ને મદદ આપવાનો પૌરવનો ઇરાદો શરસિંહ જાહેર કરે છે. કલાવતીનું આગમન દેશ-ભક્ત વીરબાળા ઇલાકુમારીની આન્તિએ કરેલી દુર્દશાનું વર્ણન. ઇલાકુમારીનો પત્ર ફક્ત પૌરવને જ હાથે હાથ આપવાનો છે એવું કલાવતીનું વચન સાંભળી શરસિંહ પૌરવ તરીકે જાહેર થાય છે. ઇલાકુમારીનો પત્ર વાંચી પૌરવના આનન્દોદ્ગાર ઇલાકુમારીને કેદમાં પુરી છે એવું સાંભળી પૌરવને રોપ. કલાવતીને સૈન્યની વ્યવસ્થા સોંપી ઇલાકુમારીને છોડાવવા પૌરવ નક્ષત્રિલા તરફ પ્રયાણ કરે છે.

પ્રવેશ ૨ જો—શશિગુપ્તને સરલા નામની એક સ્ત્રી હયાત છે એવું જાણવાથી નિશા ગુસ્સે થઈ છે. શશિગુપ્ત ઘણા પ્રકારે નિશાને મનાવવા જાય છે પણ નિશા માનતી નથી. તેથી નિશાનું મન મનાવવા ખાતર અને નિશા સાથે લગ્ન કરવાની લાલસાથી શશિગુપ્ત મરલાનું ખુન કરવાનો નિશ્ચય કરે છે.

પ્રવેશ ૩ જો—આન્તિએ અનુભવિ દર્શક પત્ર ઇલાકુમારી ઉપર લખી સિકન્દરના ઉપર મોકલેલો તે સિકન્દરની પત્નીના હાથમાં આવે છે. સિકન્દરની મૃતિ મલિન થઈ છે એવી ખાત્રી થતાં રક્ષનાએ આપઘાતની કરેલી તૈયારી. સાધુના વેષે પૌરવ રક્ષનાને અટકાવે છે અને હું ઇલાકુમારીને મુક્ત કરીશ અને તારી ચિન્તા દૂર કરીશ એવું પૌરવ રક્ષનાને સાન્નિધ્ય આપે છે.

પ્રવેશ ૪ થો—ઈલાકુમારી આનિના કારાગૃહમાં બંધન ઝરત છે. એ તેવાં સંકટ સહન કરવા ઇલાકુમારી તૈયાર છે અને ખેડી-ઓથી જકડાએલી હાલતમાં પણ પૌરવની જવલંત દેશભક્તિનું ગાન કરે છે. ઇલાકુમારીને બ્રષ્ટ કરવા આનિનો કાગળ લઈ સિકન્દર કેદખાનામાં આવે છે. ઇલાકુમારી આનિના કાગળના ચુરેચુર કરી નાંખે છે સિકન્દરની સાલય કે ધમકીથી ઇલાકુમારી ફસાતી નથી અને ભારતીય મહિલાનું ગૌરવ અને તેજસ્વીપણું પુરવાર કરે છે. છેવટે સિકન્દર ઇલાકુમારીને બ્રષ્ટ કરવા પ્રેરાય છે, તેવામાં કેદખાનું તોડી પૌરવ ઇલાકુમારીને છોડતી જાય છે. (તાબ્લો)

પ્રવેશ ૫ મો—પૌરવે ઇલાકુમારીને કેદખાનામાંથી મુક્ત કરી તેથી ગુસ્સે થયેલા સિકન્દરનું આગમન. વર્ષાઋતુ હોવા છતાં અને વિતસ્તામાં પૂર આવેલું હોવા છતાં પૌરવ ઉપર એકદમ હુમલો કરવાનો સિકન્દરે આપેલો હુકમ.

પ્રવેશ ૬ ઠા—શયનગૃહમાં નિરાંતે સુઇ રહેલી સરલાનું ખુન કરવા શશિગુપ્ત આવે છે. ખૂન કરવાના આવેશમાં અંધ બનેલા શશિગુપ્ત સરલાના શયન સાથે અથડાવાથી સરલા જમી ઉઠે છે. પોતાનો પ્રાણ બચાવવા સરલા ધણી કાલાવાલા કરે છે. શશિગુપ્ત એકનો બે થતો નથી. પોતાના પતિને સુખી કરવાના ઉદ્દેશથી મરણ જોગણ બની જંગલ તરફ સિધાવે છે. સરલાને મારી નાંખી છે એવો ખોટો આડઅર શશિગુપ્ત કરે છે. સરલા દૂર થઈ છે એવું જણાતાં નિશા શશિગુપ્ત સાથે લમ કરે છે અને લમની સરતમાં તિબેરીની ચાવીઓ પોતાના કબજામાં લે છે.

પ્રવેશ ૭ મો—જંગલમાં ઇલાકુમારી અને પૌરવનો પ્રવેશ. મલમલમાં પડેલી ઇલાકુમારીને પૌરવે આપેલું સાન્ન્યન. પૌરવ પાસે

પ્રેમની ઇલાકુમારીએ માગેલી મિલ્કત. પૌરવે કરેલો સ્ત્રીકાર. અચાનક યોગીએ પ્રવેશ કરી દમ્પતીને આગેલો આશીર્વાદ, અને તેમને જલદી વિતરતા સુધી પહોંચાડવાની કરેલી ગોડવણ. પૌરવ અને ઇલાકુમારીના ગયા બાદ સિકન્દરનો પ્રવેશ યોગીના આત્મબળ આગળ સિકન્દરની સંઘળી શક્તિનો નાશ.

પ્રવેશ ૮—મો રશના સિકન્દરને આગળ નહી વધવા સમજાવે છે. સિકન્દર માનતો નથી અને વિતરતામાં પૂર હોવા છતાં પૌરવ ઉપર દુમલો કરવાનો નિશ્ચય જાહેર કરે છે પરંતુ પરાયણ રશના સિકન્દર સાથે પ્રયાણ કરવા બુધી બતાવે છે.

પ્રવેશ ૯ મો—કલાવતી પૌરવના સૈનિકોને ઉત્તેજન આપે છે વિતરતા આળંગી પૌરવ અને ઇલાકુમારી પોતાના સૈનિકોના ભેગાં થાય છે. સિકન્દરનો ધસારો પૌરવે સિકન્દર સાથે દન્દ યુદ્ધની કરેલી માગણી કચવાતા અને સિકન્દરે કરેલો સ્ત્રીકાર. પૌરવ અને સિકન્દરનું દન્દ યુદ્ધ. સિકન્દર ધાયણ (તાબલો)

અંક ત્રીજો

પ્રવેશ ૧ લો—મશકવતી ઉપર લશ્કરી બળ વડે રાજ્ય કરતી નિશા દર ઉધરાવજામાં પડતા પરિશ્રમનું વર્ણન. નિશા શશિગુપ્તની સાથે એક દાસ જેવું વર્તન ચલાવે છે. શશિગુપ્ત મશકવતીના પ્રબળ બળ ઉપર ચત્તા બુદ્ધિમતી નારાજ થયેલો છે. “તું કરના નામે હુંદ ચલાવે છે” એવું શશિગુપ્ત કહે છે, આ શબ્દો સાંભળતાં નિશાનો

મિગળ જાય છે. પોતાના જોડા સાફ કરવાનું શશિગુપ્તને ફરમાવે છે. શશિગુપ્ત નાપાડે છે. નિશા લશ્કર મારફત શશિગુપ્તને કેદ કરે છે અને અંધારી કોટડીમાં પુરવાનો હુકમ કરે છે.

પ્રવેશ ૨ જો—ઇલાકુમારી અને પૌરવનું આગમન. સિકન્દર ખાયલ થયેલ છે તેની યોગ્ય સારવાર માટે બંદોબસ્ત કરવાની ઈલાકુમારી ને સૂચના. આન્તિને ન્યાય આપવાનું પૌરવ ઇલાકુમારીને સોંપે છે. આન્તિનો પશ્ચાત્તાપ ઇલાકુમારીએ આન્તિને આપેલી ક્ષમા. ભાઈની માનસિક મજબૂતા દૂર થવાથી ઇલાકુમારીને આનન્દ ઇશ્વર સ્તુતિ.

પ્રવેશ ૩ જો—સુન્દરદાસ સૈનિકોને ઉત્તમન આપે છે. ચન્દ્રશેખર મશકવતીના કેદખાના તરફ નિર્દેશ કરી તેમાં કર નહીં બરવા માટે પુરાયેલા દેશભક્તોના બચાવ કરવા ક્ષત્રિય સુભટોને પ્રેરણા કરે છે.

પ્રવેશ ૪ જો—કેદખાનામાં સંકટ સહન કરતા મશકવતીના દેશભક્તા. નિશા તેમને ઘણું સમજાવે છે. કેદીઓ પોતાનો ટેક છોડતા નથી. અંધારી કોટડીમાંથી શશિગુપ્તને બહાર કાઢે છે. ગલરાયેલો શશિગુપ્ત નિશાના જોડા સાફ કરવા મંડી જાય છે નિશા ખુશ થાય છે. શશિગુપ્તને પાછો પોતાનો બ્લાલો આવીંદ બનાવ “હું રાયને રંક અને રંકને રાય એક પગમાં બનાવું છું” એવું કેદીઓની સમક્ષ શશિગુપ્તનું ઉદાહરણ આપી નિશા ક્રિયાત્મક પ્રદર્શન બતાવે છે. પછી કેદીઓ નિશાની ધમકીથી બીતા નથી અને નિશાની શાબશમાં લપટાતા નથી. કેદીઓને બાંધી મારવાનો નિશા પોતાના લશ્કરને હુકમ કરે છે તેવામાં સુન્દરદાસ અને ચન્દ્રશેખર પૌરવના લશ્કરની સહાયથી કેદખાનું તોડી પ્રવેશ કરે છે. નિશા કેદ પકડાય છે અને ઝખાઝખીમાં લાગ સાધી શશિગુપ્ત નાસી જાય છે.

પ્રવેશ પ મો-જોગશ્ય વેપં સરના. થાકેલા શશિગુપ્તનો પ્રવેશ અત્યંત પરિશ્રમ અને લુપ્તથી શશિગુપ્તને મુઠ્ઠો. મરના વનમાં મિષ્ટ ફક્ત આખી શશિગુપ્તને આરામ આપે છે. શેક સુન્દરદાસનો પ્રવેશ. શશિગુપ્ત પકડાય છે. સસરાના હાથમાં જમાનને કેદનું દ્રશ્ય જોઈ સરલાને આશ્ચર્ય થાય છે.

પ્રવેશ ફડો-પૌરવ પાસે સુન્દરદાસ નિશા અને શશિગુપ્તને પકડી લાવે છે ખરે અપરાધી શશિગુપ્ત છે એવી ખાત્રી. નિશાને ભારતમૂર્તિની હદ બદાર મોકલવાની આજ્ઞા. શશિગુપ્તને સરલાના ખુન માટે ફાંસીની સજા. તેવામાંજ સરલાનો પ્રવેશ. પુત્રોતા મેલા-પથી શેકને આનન્દ. શશિગુપ્તનો પ્રાણ બચાવવા માગળી. શશિગુપ્તને પૌરવ મુક્ત કરે છે. સતીસરલા જોગણ થઈ અને હવે તેની સંગમિત મને નહીં મળે તેથી જીવવા કરતાં મરવું સારું ગણી શશિગુપ્ત જીલ્લ કચરીમરવા પ્રયાસ કરે છે. સનિકા અટકાવે છે. પતિના સુખ માટે સન્યાસ સ્વીકારનાર સતી સરલા પતિનાજ સુખ માટે લગવાં છોડી પવિત્ર ખાદીના વસ્ત્રમાં પતિની સેવા કરવા સારું રજુ થાય છે. પશ્ચાત્તાપથી પવિત્ર થયેલો શશિગુપ્ત પણ પિદેશી કાક છોડી પવિત્ર ખાદીનાં વસ્ત્ર સ્વીકારે છે. સુન્દરદાસને આનન્દ થાય છે.

પ્રવેશ ૭ મો-પૌરવનો દરબાર આરામ પામેલા સિકન્દર સાહે પૌરવ અને ઇલાકુમારીનો માનેલો ઉપકાર. પૌરવે ક્ષાત્ર ધર્મ અને ધર્મ યુદ્ધનો રજુ કરેલો આર્ય સિદ્ધાન્ત. સિકન્દરે ઇલાકુમારી પાસે માનેલી ક્ષમા. ઉદાર દિલે ઇલાકુમારીએ સિકન્દરને આપેલી ખાત્રી. સિકન્દર ઇલાકુમારીને દીકરી સમાન ગણી સ્વહસ્તે આનિતથી ઇચ્છાનુસાર ઇલાકુમારીનો કરકમલ પૌરવના હાથમાં સમર્પણ કરે છે, આનન્દ. ઇશ્વર સ્તુતિ. (તાબલે)

ગાયત્રી

અંક ૧ લો

મંગલાચરણ.

ગાયત્રી ૧ છં.

મૂલધાર અતે નદી—

જય વિશ્વપતિ ત્રિભુ વિશ્વધાર.

અસીમ શક્તિશાલી ગોપાળ—જય૦

આત્માર્પણનાં અદ્ભુત કર્મો, જોરક્ષા સાર કરનાર:

શત્રુ દેહીક્ષા વીર સજ્જન, પ્યારા પ્રભુને અપરંપાર.

નમીએ દેવ દયાભંડાર—જય૦

ગાયત્રી ૨ છં.

સૂત્રધાર અતે નદી—

જ્ઞાનદેવ પ્રેમે પરપર, અધક નૃપતિને સિકંદર—જ્ઞાનદેવ.

રૂંઢ વધે વન તેમની અંદર, રૂંધિરધારા વહે નિરંતર,

નિર્દોષ પ્રાણી મરે સદંતર, સંધિ થાય તે અનીવસુંદર—જ્ઞાનદેવ.

મઝીઆ સાથે આથ તે, શાશ્વત કૃષ્ણી ખાણ;

નમે ગમે ન જગ આખાને, સાચું શાસ્ત્ર પ્રમાણ.

કરીએ પિનિતિ ઉમેશ શંકર, વિસ્તારે શાન્તિ કરણાકર—જ્ઞાનદેવ.

ગાયન ૩ જી.

અધિકેશ, શૂરસિંહ અને સૈનિકો—

સહુ મહાકાય રણધીર, ક્ષત્રિયો શૂરા.
 અતિતીવ્રશ્ચ શસ્ત્રથી કરો, શત્રુને પુરા.
 જનની ધરણીનું પૂજ્ય નામ સંહારી,
 આપત્તિ હેતુ નાંખો રિપ્ત સંહારી.
 નિર્માલ્ય તુચ્છ વિનાશી જીવને જણો,
 ખુશીથી તેનો ઉપયોગ સમરમાં આણો,
 લઈ સૈન્ય મોટું અવલિપ્ત શાદ આવે છે.
 ભારત માટે તે લોહમેડી લાવે છે.
 ઉપાસક સ્વાધીનતાના ભીરુ શું બનશે !
 પરક્રીય ધુંસરી ભારતીય નહીં ખમશે.
 છે ન્યાય ધર્મને નીતિ આપણાં સાથી,
 સુભટનું જોર હજારગણું જોનાથી.
 સજી હસ્ત નિગ્મ હથિયાર, ડોકો બલશાલી,
 આત્માર્પણથી પ્રંતુષ્ટ યશ વનમાલી.
 દુસ્મનદળમાં મુકડોર કૃપાણુ લુપ્તાવા,
 રિપુલોહી છાંટી અવની કૃણદ્રુપ અનાવો.

ગાયન ૪ થું.

કલાવતી અને સાહેલીઓ—

ઊમંગી સાહેલી મમસંધે,
 ચાલો શસ્ત્ર ધરી રણજગે —ઊમંગી.
 દૈવ રૂઠ્યો દીસે અધારૂં,

આદિતવાદળ ઝડુમે કાળું;
 મંકટ લીપણ નયને લાળું.
 સ્તબ્ધ ગાત્ર થયાં અંગ અંગે.—ચાલો.
 ફર રિપુ સાથે પ્રિયતમ લઠશે,
 નારી કૃતખી શું કાયર બનશે !
 ના, ના, કલા સમગ્રે અંચરશે,
 સૌર્ય દાખવવાના પ્રમંગે.—ચાલો.
 હોંશે આસિ બરછી વાપરશું,
 દુઃખન દળ દાવાનળ બનશું;
 કૃતાન્ત રૂપે રણમાં ફરશું,
 રંગો ભૂમિ રૂધિરના રંગે—ચાલો.

નિશા—

ગાયન ૫ મું.

હું ત્રીકે લગ્નના નવયુવતિ, અભિધાન નિશા છે મારું,
 વીધી કટાક્ષ સરથી નરને, શ્રીરજ તેની વિદારું—અભિધાન.
 સુંદર મોહક નિશાનું જે, પુરુષ રૂપ નિહાળે,
 અનંગ જવરની અસલ પીડા, હર ધડી તેને બાળે.—અભિધાન.
 ધનશાલી કે અન્ધ માનવી, પાશ પડે જે મારે.
 લુપ્ત કરી ખાંતે ઉડાવું, રંગ રાગ મંસારે— અભિધાન.

નીશા—

ગાયન ૬ હું.

મારા રસિયા પ્રિયતમ નાથ, તમને અંતરમાં પધરાવું.—મારા.
 તમે મથકવતી બૂખાળ. આસી પ્રમદાસભિલાગાર;
 પ્રભુએ સિંચો નાબુક નાર, મહારાણી પદ શોભાવું—મારા.

શાશિચુરેત—

સંધ્યા સુંદરીનો ડુંગર, મોહક રૂપ તણી લાંડાર;
નખરે મનકું તું હરનાર. સુણી મિષ્ટ વચન હરખાઉં—મારા.

ગાયન ૭ મું.

સિકન્દર— પ્રિયે રશના તું જ્ઞાને રીસાએ,
આધી ઉઠેજ ઉરમાં ન માયે—પ્રિયે

રસના— કમ વિદ્યા બધી આ જણાયે.
નહી રશના હવે હેતરાએ—પ્રિયે,

સિકન્દર— શાન્ત થાએ પડું છું કું પાયે,
હઠીલી આજ શા સાડે થાયે—પ્રિયે.

કલાવતી—

ગાયન ૮ મું.

પડી ધોર વિપતિ અનન્ત,
મુંઝાય નિર્બલ મન માડે—પડી

રવિ અરત થતાં અતિશ્યામ રજનીનું પ્રસરે અંધાર,
પ્રિયપ્રાણ જતાં પરલોક દાસે છે વિશ્વ સકલ કાળું. મુંઝાયે.

કાણુ સંભાળે હવે હલેતું બાલક મુજ ખ્યાડે,
જનકની અમીદષ્ટિ પાખી રહેશે ઓશિયાળું. મુંઝાયે.

શુદ્ધ અનુપમ એલ પનિનો નિર્મલ કયેમ્ વિસાડે.
કરમાતી આ કાયલતાને હું કેવી રીતથી ધાડે. મુંઝાયે.

આકાશવાણી—

ગાયન ૯ મું.

સાણી કશા જુર બનશે,
મત્ર સજીને સમરમાં પુમશે.

શત્રુ દર સંહરશે,
ત્યારે આને સ્વર્ગે મ્હને મળશે.

સુંદરદાસ—

ગાયન ૧૦ મું.

અધર્મી જુદો છે સંસાર કૃતેલી પ્રાણીના પોખારઃ
 સજ્જન સાચા મુર દયાળ તે તો પામે કષ્ટ અપાર—અધર્મ.
 મારા પ્રત્યે નરેશ્વં કરવું, દુનિયાનો એ ન્યાયઃ
 દૂધ પાઈને પોષણ આપે, તેજ છેલ્લી માયઃ
 દુષ્ટનો તાળે છે વેપાર, દિનૈપી જલ્દ તણો અપકાર—અધર્મી
 શિરીષકુસુમસમ કુમળી મારી, સરલ શીલભંડાળઃ
 વજ્રપાત શું તેના ઉપર, બીજણુ જુદમ અપારઃ
 મહં દેશે કોષની જવાળ, ચિતા સળગે તનુ મોઝાર—અધર્મ.

ગાયન ૧૧ મું.

ઇલાકુમારી અને સાહેલીઓ—

મદુ સજ્જની ટોળે મળી આજ (૨)
 જય ભરતભૂમિનો ગળતીએ
 ધરી માનુ હૃદયમાં ધ્યાન (૨)
 વ્રતતિમિર માનસ હૃદયીએ—જય.
 ક્ષણભંગુર કાયાતણા, મોહે લુલી ભાન,
 વચુ-ધરા સેવા તજે તે નર છે નાદાન,
 ફોરી અન્નરમાં શુદ્ધ દેશ દાઝ (૨)
 જીવન કૃતાર્થ ગનારીએ—જય.
 અપ્રજ્ઞાપાત્ર છોડી ગધી ભારતવર્ષની નાર,
 પ્રયત્ના અનશુ હાથમાં સજી તિજણુ હથિયાર,
 આર્થ પ્રજ્ઞ પર ચઢાઈ કરનાર (૨)
 અભિમાનીને પાછો દક્ષીનીએ—જય.

મંલાકુમારી—

ગાયન ૧૨ મું.

કમળું શું પુરૂરાજ દયાળા, વહે નયને ઉદકની ધારા;
 વિતસ્તા સિન્ધુ વચ્ચે જે દેશ, તક્ષશિલાનો અમાન્તિ નરેશ.
 સ્વસા તેની હું અભાગી નારી, નામ માઈ છે મંલાકુમારી,
 હા હા કર્યો ભાઈએ અન્યાય, જેથી હૃદય કુમળું ચીરાય.
 સિકન્દરના તેજમાં મોહી, દુષ્ટ ખાત થયા ક્ષિતિગ્રોહી;
 ન્યાગી ધરણીરક્ષા પુણ્યકારી, શાહની દાસવત્તિ સ્વીકારી.
 વિદ્રોહી દળ આગળ વધશે, દુસ્તર સિન્ધુ સુખેથી તરશે;
 આર્યધરાનુરાગી છો તમે, લખતાં દિમ્મત ધરીએ અમે.
 મહીલક્ષ્મી તમે શૌર્યશાલી, ફક્ત આશા છે માને તમારી;
 સંજ્ઞ રહેજો વિતસ્તાને તીર, ખાળજો રિપુને રણધીર.
 સમ રોકાણુ અરિને ચાશે, લાજ બુભિની તેા જળત્રાશે;
 વધુ લખું શું અહપમતિ, થાય વિટમ્બણા મને અતિ.

અંક બીજો.

સેનિકા—

ગાયન ૧૩ મું.

ધન્ય છે ક્ષાત્રજીવનને ધન્ય,
 ક્ષત્રિયપર પ્રભુ પ્રસન્ન—ધન્ય.
 ક્ષાત્રધર્મ જે બુદ્ધે પ્રભ તેનું ચાચે છે નિધન,
 માન પ્રતિષ્ઠાનું બાહુબલ પર છે અવલમ્બન;
 નિર્વાણનું રણ સાધન—ધન્ય.

ભલે પધારે આર્યભૂમિમાં માની ગ્રીક રાજન,
તીક્ષ્ણ શસ્ત્રી કરશું તેનું વીગચિત્ત પૂજનઃ
પ્રતિરોધ થશે ભીષણ—ધન્ય.

પૌરવ—

ગાયન ૧૪ મું.

ગાઉં જલદી વિદ્ય વિદ્યારી મુત કરું ઇક્ષાકુમારી—ગાઉ.
દેવગતિ વિપરીત થઇ શું કસાર્ધ સંકટમાં બાળા;
કેદ થાન અપરાધ વિના, હા શિકે છે હૃદયે લક્ષણા,
ભરતદેશનું ભૂષણ ભામા, દુષ્ટ દમે છે દત્તારા;
દેવાન્ત નગરી ગંગા માટે, ચલવે છે પાપી ચાળા,
ત્યાં સુધી હું જીવનધારી, નહીં થાશે રામા દુઃખીયારી—ગાઉ.

ગાયન ૧૫ મું.

શશિગુપ્ત—આવો, આવો, રસીલી, બનાવો તમે,
ગાઢ આલિંગને ફાસને પૂર્ણ કામ;
નિશા— જાઓ, જાઓ, તમે ના સતાઓ મને:
છેક જુદા નમેરા છો નિમકદરામ—આવો.
શશિગુપ્ત—અવગા ના ઘટે સજીવિ આવડી,
પ્રેમદ્રોહ ગણાયે અતિદુષ્ટ કામ;
નિશા— જાણી લીધી સદાર્થ તમારી બધી,
રગેરગે જુદાણું દીસે છે તમામ—આવો.
શશિગુપ્ત—ચાચું ફોપ ક્ષમા પ્રિયે પાદ પડી,
રીસ છોડો મધુરી મીઠી સુખધામ.
નિશા— આજરણુ તમારાં મલિન દીકાં,
જાચારીએ કરું છું દેવ ગુમરામ—આવો.

ગાયન ૧૬ મું.

નમે થાઓ હિતકર રસના મારા, પરમાર્થી સજ્જન સારા;
 કૃપતાને બચાવનારા, દુઃખિયાનું દુઃખ હરનારા—નમે.
 વિષમ વિપત્તિના પાશે, સપડાઈ સિકન્દરદારા;
 મૃતપ્રાય બેલાન જીવાડે, વર્ષાવી અમૃતધારા—નમે.
 પારેવ—ગભરાઓ ના રમણી શાણી, છે બલિષ્ઠ બાહુ મારા;
 દૂર કરું હું જાને જલંદરી, તવ વિષાદહેતુ બાળા—નમે.

ગાયન ૧૭ મું.

પ્રભાકુમારી—

પડી હું બન્ધગારે, સહુ છું વેદના ભારે;
 વિના જગદીશ કિરતાર, નથી મુગ્ધ અન્ય આધાર.
 ધરાભક્તિ વિના મારી, નથી બીજી કમર કાળી;
 થયો ભાઈ સ્વાર્થ બેલાન, બની હું તેનું બલિદાન.
 અમારી પ્રિય પૃથ્વીપર, પ્રસરતું કંઈનું વાદળ;
 વિખેરી નાંખવા માટે, થવાનો જંગ શિર સાંટે.
 પવિત્ર ધર્મ સંગ્રામ ઉગાડું સ્વર્ગનું ધામ;
 નહીં તહેમાં પરાધીન, શકું હુમ્મી ભાગ્ય વિહીન.
 દક્ષ છે આટલી ચિન્તા, સળગતી ચિત્તમાં ચિન્તા.
 નમી યાત્રુ છું દીનબંધુ, પરબ્રહ્મ દયામિન્ધુ;
 કરો મુક્તિ મારી જ્ઞ દેવા, બને પ્રેમે ક્ષિતિસેવા.

પ્રભાકુમારી—

ગાયન ૧૮ મું.

પુરંદર અસુરારિ, દેવ, અરજ સુણોને અમારી;
 વિનવે અબલા પોકારી, દેવ, અરજ સુણોને અમારી.

ભારત વસ્તુમાં મધ્યે પ્રવરતી િ કન્દર વજવાળા;
 ટોલાવનારા રક્ષા તમે છો, બદ્ધ કટિ મહીપાળા—દેવ.
 સ્વક્રાય પુત્રો દોહી બન્યા, તે સામે વિપરીત ભાવિ;
 માની પ્રતિષ્ઠા બળવવાની, આપને હાથ છે ચાવી—દેવ.
 ક્ષાત્રોત્સાહે ગેભરાતી આ પડી છે પરવશ રામા;
 મુક્ત કરો તો આપની સંગે, લડીશ દુશ્મન રહામા—દેવ.

ગાયન ૧૯ મું.

ધક્ષાકુમારી—વીર શિરોમણી શીતાંશુ સંતાન,
 પૌરવ પધારો પળવારમાં રે;
 ભારતરમણી કરે છે પેકાર,
 દોડો પરાધીનની વહારમાં રે.—વીર.
 બાળા હું દીન નબાપી, કારાગૃહ મધ્યે સ્થાપી;
 સિકન્દર દુષ્ટ પાપી, રહ્યો છે કષ્ટ આપી;
 ચરણપંકજ ચુમી ચાચું દેવ,
 બન્ધન કાપો શ્યામાગારમાં રે.—વીર.

ગાયન ૨૦ મું.

સરલા— અરે ઓ પ્રાણુ ભુલી બંધું જાન,
 સતાવો શું ધર્મદારાને;
 ભોળા ભરથાર, કરગરતી નાર,
 દમો દો હાલમા જાને—અરે,

હસ્તત્રહી મેં માનીઆ, તમને સાચા દેવ;
હરધડી આદર આપની, વિશુદ્ધ ચિત્તે સેવ.
નથાપિ સ્થામ, રૂંઠો છો શું આમ;
ઘટે નહીં રોષ પ્યારાને—અરે.

ગાયન ૨૧ મું.

સરલા— સુખ સાડ પિયુજી તમ રા,
ધરી કશની મહેં કામજીગારા રે—સુખ.
ભાગ્યહીન આ ભામા તમારા,
હૃદયમાં હતી ભાલો,
હવે માનિતી મંગે મ્હાલો,
ખની નિર્ભય પ્રાણુથી પ્યારા રે—સુખ.
વિષયવાસના ટાળી સમૂળી,
જગલવાસ સ્વીકારૂં;
પતિદેવનું ધ્યાન જ ધારૂં,
તજ જગત્તી પ્રપંચ જવાળા રે—સુખ.

ગાયન ૨૨ મું.

શશિગુપ્ત—

આજે ઘણું હર્ષની હેલી, મળી વૃક્ષને અભીષ્ટ વેલી,
હતો પ્રેમ વિના જે પ્યારો થયો મધુર તે મુજ જન્મારો—આજે.

નિશા—ધન્ય ધડી સોના સમી તુષ્ટ અયા પરમેશ;
યોગ્ય વધૂવર જોડીઆં નિશ્ચાને ગમનેશ.

રહી નહીં મુજ ભાગ્યમાં ખામી, શશિગુપ્ત થયા મમ સ્વામી:
 બની કૃતાર્થ ઇષ્તિત સાધી, ટળી સપત્ની તણી ઉપાધિ—આજે.
 (જાય છે.)

ઈલાકુમારી— ગાયન ૨૩ મું.

જે સકલ પૃથ્વીના યિજેતા સિદ્ધ-દર સામે થયા,
 વસુધાતણી કરવા શુશ્રૂષા ખડક સમ ઊભા રહ્યા,
 જે મુઠ્ઠીભર ધરણીહિતૈષી સૈનિકા ઊસ્કેરતા,
 આક્રમણ ભારતમાતપર કરનારને હંકારતા,
 ને સુભટ શ્રેષ્ઠ નૃપર્ષિના ગુણમુગ્ધ બોળી ભામની,
 માંહે તનુ નિજ અર્પવા સ્વીકારશે ગગનમણિ.

ગાયન ૨૪ મું.

ઈલાકુમારી— પામી હું દેશહિતૈષી પતિ,
 નમે કામ

પૌરવ— અને તું રતિ—પામી.

ઈલાકુમારી—ધર્મ અત્યુત્તમ ક્ષત્રિયજનનો, પવિત્ર વસુધા પ્રતિ,
 પ્રિયતમ સંગે સાર્થક કરવા, હોંશ મને છે અતિ—પામી.

પૌરવ—કલણ વ્રત અને સમર દીક્ષા આર્યોની શ્રેષ્ઠ ગતિ,
 સ્વાધીનતા રણ સમુદ્ર તરવા, ધન્ય મળી તું સતી—પામી.

અન્ને—છવે મરે છે આ જગમાં બહુ પામર જન્તુ તતિ,
 કર્તાવ્ય શ્રેષ્ઠે હોમે કાયા ભાર્યશાળી દરપતી—પામી.

ધામી—

ગાયન ૨૫ મું.

ધરાત્રેથી મદારીરો, નહીં આપે તને નમણું;
 થશે ત્યાં બીધમ ખુવારી, ભરાશે એક નહીં ડગલું.
 વૃથા મમતે મરે તું મથી, થશે જીદાં શિરે ધડથી;
 પડે ત્યાં રાખના ઝટકા, કરે કાયા તણા કટકા.
 નહીં રક્ષા કરે તહારી, કડણુ ત્યાં લોહનાં કવચો,
 મરણુ સાટે સમર કરશે, ડરે ના ક્ષાત્રશર સચ્ચો.

રશના—

ગાયન ૨૬ મું.

તેને શાન્તિ મળે નહીં, એન પડે નહીં, જીદી સ્વભાવ છે જોતો.
 મારે વળખાં અહર્નિશ, સૂઝે ન એકદિશ, જન્મારો વ્યર્થ વહે તેનો.
 આખી દુનિયાં કચરવા, પાપી તત્પર આય,
 સહુનું ખરું તાકતો, અન્તે તે કચરાય;
 જ્ઞાન બુદ્ધી બટકતો. ઘડી ન ફરતો આરામ જીએ તે શાનો. તેને.
 ઓસ મીસર ને સીરીઆ, ઝંખીલોન ઈરાન;
 પાર વિનાના દેશ છે, તોપણુ ન વળે સાન.
 જીનેશું ના ભોગવતો, તૃપ્તિ ન ધરતો, ક્રિયામ પરિવાર તેનો. તેને
 ધણું ધણું ચાકી કહી, ખુબ હડીલા મુજ નાથ;
 ચઢી મમતમાં બીડતા, બળિયા સાથે સાથ.
 પરાજયની નિશાની, શકે ન જાણી, જલ્લદી વિનાશ થાય તેનો. તેને.
 આ જમિમાં પ્રત્યક્ષ છે, ડગલે ડગલે શર;
 પરાક્રમી ઋષિમુનિઓ, જોનાં નિર્મલ હિર.
 પુણ્યવતી હરતની, અજોય ધરણી, સમજી નમે તે શાણો. તેને.

રસના—

ગાયન રહી મું.

આ સસારે ગુણી ત્રિયાનો, સાથ પ્રિયતમ ન થ છે છઃ
 મંકટ ત્રિવિધિ ટાળનારો, પતિ નણો સંગાથ છે છ. આ.
 નથી નદીના પૂરે બીતી, નથી હૃદયમાં લેશ વિષાદ;
 જીવનું મરવું વહાલા સંગે, એ છે મમ અંતરનો નાદ.
 બલે સરિતા ધુરંદે જંગી, ધુધવતો જલનો નિનાદ;
 તોપણ ટોડીમાં મંગાથે ધરું એસવાની તાકાદ.
 ઉજ્જવલ વિનય સમરાંગણમાં, સાહસી જનને હાથ છે છ આ.

સિકન્દર-નિશ્રય મુળી તારો પ્રમદા આનન્દે ભરાયે મન,
 તારા જેવી અનુકૂલ નારી, મળી હોય ને નરને ધન્ય;
 ઓચિન્તો દુમલો ફેરી ક્ષણમાં, હણથું ગૌરવ ફેરું મન્ય;
 ત્રાસ બતાવી બીપણ કારી, ફરથું કપળે ભારતજન,
 પુરો થશે વિનય ધરણીનો, સતીનણો જો સાથ છે છ. આ

અંક ત્રીજો.

ગાયન ૨૮ મું.

નિશા— વાહ શી નિશાની બલીદારી,
બની છું સ્વતન્ત્ર સત્તાધારી—વાહ.
શશિગુપ્ત મમ બની ગયા છે, સેવક આજાકારી
હુકમ માથે ઝીલે પીએ, પાછું નેટલુ જ વારિ—વાહ.
ત્રિન્નેરીની ચાવી પાસે, પગાર ચુકવનારી;
લસકર મુજ કબજામાં તેથી સધળી શક્તિ મારી—વાહ.
કર નાંખું ઉધરાવું બટું, જેવી મરજી મારી;
નેર પ્રગ્નનું શા લેખામાં ભલે રહે પોકારી—વાહ.

હસાકુમારી— ગાયન ૨૯ મું.

અલૌકિક ગુણ તણા છે ધામ,
વસે મમ હૃદયે મુન્દર શ્યામ,
પૂજું પતિચરણપદ નિષ્કામ;
રહ્યા છે જેમાં ફેવ તમામ—અલૌકિક.

ગ્રીષ્મરવિસમ કાન્તિ દેખી, હારે હુસ્મન હામ;
પણ સુધારસ પ્યારી પ્રિયાને શીતાંશુ તુલ્ય આરામ—અલૌકિક.
પૌરવ—સહચરી બની બીજમ સમરમાં કર્યા ઉજ્જવલ કામ;
તેજ પ્રિયા ગૃહદેવી મધુરી મળી ન બેઠું દામ—અલૌકિક.

ધલાકુમારી—

ગાયન ૩૦ મું.

જય વ્રજવાસી, અવિનાશી, મુરનાશી;
 પદ્મા પ્રેમરસ પ્યારી—જય.
 અચલ દહ ભક્તિના બલથી,
 રૂપ થયું ના મન જે મલથી;
 કદી તેમાં વાસ તમારો નથી.
 તેજે રહ્યા સદુ રામ નાશી—જય.
 તમે દર્શનનો દર્પે હરો છો,
 સંતોના ગુપ્ત સાડ વિચરો છો.
 અનંતે ધમનો વિજય કરો છો,
 ગોપાલ પ્રભુ ગુપ્તરાશિ—જય.

ગાયન ૩૧ મું.

જુઓ પંક્તિ શ્યામ દિવાલો કાગગૃહની દેખાયે,
 અસંખ્ય ભક્તો વસુન્ધરાના પ્રતિદિન તેમાં પુરાયે
 સહતા ભારી સંકટ હવે સભુરીને ધીરજવાળા,
 મહેલ અને અન્ધન સ્થળ વચ્ચે, ભેદ જરા નહીં ગણનારા,
 તેવા તેજસ્વી પુરુષો જ્યાં પુરોષા છે તે સ્થળનો,
 કરો ચુરો વિના વિલમ્બે, સાધુજનો સદુ મુક્ત ખતો.
 ધર્મકાર્યમાં સાચા સુભટો, કટિ કળી તત્પર ચાતા,
 જરા ન ડરતા મૃત્યુ ભયથી, લાલચમાં નહીં લપટાતા,
 દુઃસ્મન દળને છેદે જલદી, ચક્રચક્રતા અસિના ધામ્યે,
 અશિમેષ વિદારી કાળો, ભારત યથ રવિ સોહામ્યે—જુઓ.

કેદીઓ—

ગાયન ૩૨ મું.

માન્યું અમે સુખદાર્ઠ, કારાગૃહ, માન્યું અમે સુખદાર્ઠ.
 મગ્ન સ્વર્ગીય તેમાં જણાઇ, કારાગૃહ માન્યું અમે સુખદાર્ઠ
 ફેશબન્ધુપર જીવમ વતેને દણ્ડાય નિર્દોષ બાઇ.
 તેવા સમામાં માની પુરુષને શાન્તિ મળે કેદ માંહી—કારાગૃહ.
 જલ ખેંચતાંને આંગે પીસતાં કાયાની શક્તિ ખદાઇ,
 લોહાની બેડી તણા ખખડાટે રામની ધુન લગાઇ—કારાગૃહ.
 આનન્દે સંકટ સહનાગ ભકતોની બીડ મચાઇ,
 બન્ધન સ્થળ દેવમન્દિર જાસે આત્મીય શુદ્ધિ સંધાઇ—કારાગૃહ.
 ફર નિશાની કાળી કૃતિના બોજ નીચે કચરાઇ,
 રીયાની બૂજનની જલદી મુકત કરો ગેયશાસ—કારાગૃહ.

સઘળા કેદીઓ—

ગાયન ૩૩ મું.

નિશા વધુના બોલ નારી ધમકાની પરવા નથી,
 નિર્ભય બન્યા અમ ઉરમાં નિશાનભીતિનું તથી.
 મરજીમાં જીવન ગણ્યું: નહીં બીક મૃત્યુની જરા,
 જપીએ નિરન્તર મન્ત્ર દિવ્ય, સ્વનન્ત્ર થાઓ આ ધરા.
 અપયશ ભરેલા જીવન કરના મરણ બહાલું અનિ ધણુ,
 મન્માન સાથે દેહ ત્યાગી શ્રેય કરથું ભૂતાળુ.
 ચલાવ તું તરવાર બેડીબદ્ધ કેદીના ગળે,
 સ્વીકારથું ખૂબ પ્રેમથી હસ્તા મુખે વિના ડરે.
 પણ પાપનો પરિપાક રાખ્યો, હાથમાં જમદીશ્વરે,
 નિર્દોષનું લોહી મૂલ્યથી વિપ્વંસ જીવમીનો કરે *

ગાયન ૩૬ મું.

કરો ધોપ લટો રંગેહથી, જૂમિ જયનો, જૂમિ જયનો,
પોકારો નાદ કિંચ સ્વરથી, ધરોદયનો, ધરોદયનો—કરો.

પ્રથમ ઊજાળું ફેંકતો, ખાતકી બહુ મલકાય;

પછીપ્રતો અન્તે યદા, પાપપુજા ઊભરાય.

દટાનો કર્મપરિપાકથી, રિપુ સન્તનો, રિપુ સન્તનો—કરો.

ધર્મપરાયણુ આનની, ચન્દન સમ મસરાય,

સુવાસ કદી ના છોડતો, અન્ને વિજયી થાય.

પ્રસારો સ્વચ્છ કેતુ કરથી, ગુણી સજ્જનો, ગુણી સજ્જનો—કરો.

(ગય છે.)

ગાયન ૩૫ મું.

સરહા—

બની હું જોગણુ વનવાસી

શિવપદપંકજ અભિલાષી—બની.

સ્વયં બળે પણ દિવેટ રહે છે અન્યને પ્રકાશી,

દમ્બવાસના મારી બનજો પ્રિયતમ સુખરાશિ,

આઓ પ્રસન્ન અવિનાશી—બની.

વનનાં ફલફલ બોજન માટે, નિર્ઝર જલપ્યાસી;
 શિક્ષાશયન સુંવાળું લાગે તજ સખ ઉદાસી;
 કેવળ વિભુપર વિશ્વાસી...ખની.

ગાયન ૩૬ મું.

ગાનારીઓ—

પરાક્રમી પૌરવ છો ગૌરવ, ભારતના ઇન્દુસન્તાન;
 ક્ષાત્ર શિરોમણિ જ્યોત્સ્ના ઉજ્જવલ, ધવલ વિમલ પ્રીર્તિમાન;
 જેના વિક્રમથી શોભે છે, માનવતી ભારત વસુધા,
 જેના શૌર્યે માત પીએ છે, સ્વાધીનતાની મિષ્ટ મુધા.
 આર્યપ્રજાપર જે આપતિ, પડી હતી દુઃખ કરનારી;
 અલિષ્ટ બાહુબલથી ક્ષણમાં, દિવ્ય નૃપતિએ વિદારી;
 સત્ય ન્યાય નીતિ રીતિને, ઉદારતામાં મુર સમાન;
 ધર્મરાજ્ય સ્થાપી ઝોજસ્વી પ્રકાશતા ભૂમિ અંશુમાન,
 શુભ યજ્ઞ વ્યાપો અવનીમાં, પ્રજા પામળે સુખ હમેશ;
 સત્યવાર્ધની વૃષ્ટિ થાઓ, લીલાલ્હેર કરો પરમેશ્વ.

ગાયન ૩૭ મું.

મગ રાગ સંપે અનિશય સુખી પૃથ્વી બનજો.
સમત્વાનુરાગી ગરીબ નૃપનો રતેહ વધારજો.
ખરા યજ્ઞે રાજ સમધ મધવા વૃષ્ટિ કરજો,
ધરાદેવી નિત્યે નિખિલ જનને ધાન્ય ભરજો.

(તાબલો)

સમગ્ર નાટક સંપૂર્ણ.

તૃતીય અંક સમાપ્ત.

